

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Strategisk miljøvurdering Natura 2000-plan 2022-2027

Nordlige del af Sorø Sønderskov
Natura 2000-område nr. 160
Habitatområde H141

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen
Redaktion: Miljøstyrelsen Storstrøm

Forsidefoto: Gammel døende bøg med eremit
Fotograf: Kristian Graubæk

ISBN: 978-87-7564-862-7

Indhold

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027	4
1.1 Ikke teknisk resumé.....	4
1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer	5
1.2.1 Anden lovgivning	5
1.2.2 Andre relevante planer	6
1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ	7
1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen.....	7
1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet	8
1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed.....	8
1.4.2 Befolkningen	9
1.4.3 Menneskets sundhed	9
1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer	9
1.4.5 Materielle goder og kulturarv	10
1.4.6 Landskab.....	10
1.4.7 Arter	10
1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater	10
1.5 Eksisterende miljøproblemer	10
1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området	11
1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål.....	11
1.7 Planens indvirkning på miljøet.....	12
1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet	16
1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg	16
1.10 Overvågning	17

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027

Den enkelte Natura 2000-plan er ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurderinger af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) underlagt krav om miljøvurdering. SMV rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af lovens bilag 4.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem kommunale og andre ansvarlige myndigheders handleplaner, der har fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførslen. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Natura 2000-område nr. 160 Nordlige del af Sorø Sønderkov er udpeget som habitatområde nr. 141 Nordlige del af Sorø Sønderkov.

Natura 2000-området er ikke placeret nær den danske grænse og udpegningsgrundlaget indeholder ikke trækfugle eller arter, som bevæger sig på tværs af landegrænser. Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen består udelukkende af tiltag, som vurderes at kunne påvirke lokalt f.eks. skovnaturtypebevarende drift og pleje, udlægning af areal til urørt skov og pleje med henblik på at sikre levesteder for eremit. Området er således hverken geografisk eller biologisk forbundet med Natura 2000-områder i udlandet, og vurderes derfor ikke at have en grænseoverskridende påvirkning.

1.1 Ikke teknisk resumé

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter, fugle og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Derudover har de planlagte indsatser en positiv effekt for den øvrige natur, fugle og arter, der findes i området, og Natura 2000-planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen har fokus på at sikre synergieffekter, skabe større sammenhæng i naturen og sikre en mere naturlig dynamik i områderne f.eks. ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi og drift samt ved udlægning af arealer med urørt skov. Dette kan ske gennem eksisterende og kommende tilskudsordninger vedr. plejeindsatser og aftaler om udlægning af urørt skov.

En særlig indsats rettes mod at forbedre levesteder for eremit.

Indsatsprogrammet vil have afledte effekter for befolkningen ved at skabe mulighed for større naturoplevelser i området. Desuden vil Natura 2000-planen bidrage positivt til menneskers sundhed ved genskabelse af økosystemtydelser.

Natura 2000-planens gennemførelse vurderes at komplimentere og understøtte den eksisterende fredning og det igangværende LIFE-projekt Open Woods i Natura 2000-området.

Endelig vil planen bidrage til realisering af vandområdeplanerne, der sigter mod god miljøtilstand i de danske vandområder.

1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af målsætninger for det enkelte Natura 2000-område og områdets udpegningsgrundlag, samt et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse i planperioden 2022-2027. Målsætningerne består af overordnede målsætninger for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Retningslinjerne om naturområdernes forvaltning i indsatsprogrammet, har både konkret og generel karakter. Endelig indeholder Natura 2000-planen et oversigtsskema, der viser naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Hovedformål

For området findes følgende overordnede målsætninger i forslag til Natura 2000-planen.

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Målet er:

- At levesteder for den sjældne bille eremit, hvis forekomst udgør mere end 5 % af artens levesteder i den biogeografiske region, sikres gennem bevaring og genopretning samt sikring af spredningsmuligheder.
- At områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.
- At den økologiske integritet for området sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

1.2.1 Anden lovgivning

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Det vil sige, at alle myndigheder skal lægge Natura 2000-planen til grund i arealdrift på egne arealer, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt. Offentlige lodsejere er bundet af planens målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På lovområder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, kan der følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., på grundlag af konsekvensvurderinger, hvor dette er nødvendigt i henhold til lovgivningen herom. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan kræves tilladelse eller godkendelse efter anden lovgivning.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte Natura 2000-planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering.

1.2.2 Andre relevante planer

Anden generations Natura 2000-planer for 2016-2021 blev vedtaget i april 2016, og de opfølgende kommunale handleplaner blev endeligt vedtaget i foråret 2017.

Første generations Natura 2000-planer (2010-2015) fastlagde rammerne for en række grundlæggende indsatser, som f.eks. rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag. Disse indsatser blev fastholdt og videreført i anden generations Natura 2000-planer (2016-2021). I tredje generation Natura 2000-planer igangsættes nye indsatser med særlig fokus på fortsat pleje til sikring af beskyttede naturtyper, fugle og arter, sikring af naturlig dynamik og større sammenhængende arealer fx udlægning af arealer til urørt skov, udtagning af lavbundsjord og ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi.

Natura 2000-planer, som omfatter fredskovpligtige arealer, og dermed er omfattet af skovloven, skal revideres med 12 års mellemrum, jf. skovlovens § 16, stk. 2. Det betyder således, at Natura 2000 skovplanerne, som er en del af 1. generations Natura 2000-planer, er gældende fra 2010 til udgangen af 2021 og at der i forbindelse med udarbejdelse af tredje generations Natura 2000-planer, også vil ske en revision af den del af Natura 2000-planerne, som omfatter fredsskovpligtige arealer.

Vandområdeplaner og EU's havstrategi

N160 er beliggende i vandområdedistrikt Sjælland. Vandområdets økologiske og kemiske tilstand fremgår af vandområdeplanen for området.

For de Natura 2000-områder som også er omfattet af en vandområdeplan og Danmarks Havstrategi, er målsætninger og retningslinjer for indsatser om vandkvalitet, næringsstoffer, miljøfremmede stoffer, hydrologi og fysiske forhold samlet i vandområdeplanen og/eller i basisanalysen med tilhørende indsatskatalog og havstrategien. Disse mål og indsatser vil bidrage til at forbedre vandmiljøet og vandkvaliteten i Natura 2000-områderne og understøtte Natura 2000-planens målsætninger.

Landsplandirektiver og kommuneplaner

Natura 2000-områderne, der er udpeget i medfør af miljømålsloven, skal fremgå af landsplandirektiver og kommuneplaner. I henhold til Bekendtgørelse om planlægning nr. 1157 af 1. juli 2020, må kommuneplaner ikke stride mod en Natura 2000-plan, jf. lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven), en handleplan efter samme lovs § 46 a eller regler udstedt i medfør af samme lovs § 36, stk. 3, eller stride mod en Natura 2000-skovplan, jf. kapitel 4 i lov om skove. Af redegørelsen til planforslag, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendig for et Natura 2000-områdes forvaltning, skal jf. bekendtgørelse om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, indgå en vurdering af planforslagets virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger.

Klimasikring

Regeringen har i december 2012 udgivet en handlingsplan for klimasikring af Danmark. Planen indeholder en lang række regeringsinitiativer, der skal medvirke til at skabe bedre rammer for klimatilpasningen lokalt. De enkelte kommuner har udarbejdet en klimatilpasningsplan. En vurdering af samspillet mellem den kommunale klimatilpasningsplan og Natura 2000-planen forudsætter kendskab til, hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen.

Kommunal klimatilpasningsplan

Såfremt konkrete projekter som led i den kommunale klimatilpasningsplan kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området væsentligt, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af projektet, inden det kan gennemføres. Dette gælder dog ikke, hvis projektet gennemføres som led i Natura 2000-planen og dermed har som delformål at sikre, at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus.

Natur- og Biodiversitetspakke

I december 2020 blev der indgået aftale om Natur- og biodiversitetspakken, som har til formål at fremme natur og biodiversitet i Danmark og bidrage til at bremse naturens tilbagegang. Natur- og biodiversitetspakken skal gennemføres i perioden 2021-2024. Med Natur- og Biodiversitetspakken er der bl.a. afsat midler til udpegnings af nationalparker, udlægning af urørt skov, forbedring af havmiljøet og udarbejdelse af strategi for forvaltning af truede arter.

Det fremgår af Lov om nationalparker, at ansøger, i forbindelse med ansøgningsfasen til etablering af nationalparken, skal udarbejde en projektbeskrivelse for etablering af nationalparken, samt en forvaltningsplan for området. Planen skal tage højde for internationale naturbeskyttelseshensyn, herunder skal det fremgå af redegørelsen, om forvaltningsplanens gennemførelse er afhængig af tilladelser, godkendelser eller dispensationer ligesom der skal indgå en beskrivelse af nuværende status for naturen i området. Forvaltningsplanen er tiltænkt at skulle sikre en vildere naturforvaltning, bl.a. i Natura 2000-områder. Det fremgår i den forbindelse af lov om nationalparker, at det forudsættes, at den vildere naturforvaltning er i overensstemmelse med bevaringsmålsætninger i Natura 2000-planen for berørte områder.

Forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af §3-arealer

Pr. 1. juli 2022 træder et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-arealer i kraft. Forbuddet vil gælde alle arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2 og 3 og vil i praksis hovedsageligt have betydning for ferske enge og strandenge, hvor der i dag kan være en lovlig drift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning. For de øvrige § 3-beskyttede naturarealer gælder der som udgangspunkt allerede et sådant forbud. En delmængde af de § 3-strandenge kan også være kortlagt som habitatnatur, mens de ferske enge ikke har en tilsvarende habitatnaturtype. Lovændringen forventes at have en gavnlig synergieffekt på Natura 2000-områderne, herunder evt. fugle og arter på udpegningsgrundlaget, samt de kortlagte habitatnaturtyper, både i form af en direkte effekt på de kortlagte strandenge og indirekte ved at mindske eventuel randpåvirkning.

1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nulalternativ

I basisanalysen, der danner grundlag for Natura 2000-planen, er der foretaget en nærmere gennemgang af den nuværende naturtilstand i området.

1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen

I området er der kortlagt skovnaturtyperne bøg på muld (9130), ege-blandskov (9160) og elle- og askeskov (91E0). Den mest udbredte skovnaturtype er bøg på muld (9130).

Hovedparten af arealet med bøg på muld (9130) indeholder 1-5 store træer pr. ha., mens hovedparten af de resterende arealer rummer mindre end 1 stort træ pr. ha. Enkelte arealer rummer 6-10 stk. pr. ha. eller mere end 10 stk. pr. ha. Andelen af stående dødt ved er på lidt over halvdelen af arealerne mindre end 1 stk. pr. ha. samt 1-5 stk. pr. ha. på de resterende arealer. Liggende dødt ved forekommer på hovedparten af arealerne med mindre end 1 stk. pr. ha. De

resterende arealer rummer hovedsageligt 1-5 stk. pr. ha., mens enkelte arealer indeholder mere end 10 stk. pr. ha.

Ifølge seneste Artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitatyper. I dette område gør det sig gældende i bøg på muld (9130), hvor der er et lavt antal af store træer samt stående og liggende dødt ved. Bevaringsstatus for bøg på muld (9130) er ugunstig med faldende tendens.

I ege-blandskov (9160) er der et lavt indhold af stående dødt ved, mens der er et højt antal af både store træer og liggende dødt ved. Elle- og askeskov (91E0) har et meget højt antal af liggende dødt ved, mens der mangler stående dødt ved på en del af arealet og store træer på næsten hele arealet. Over halvdelen af arealet med elle- og askeskov (91E0) bliver afvandet.

Den trælevende bille eremit er på områdets udpegningsgrundlag, og der er gjort fund af arten i to træer i forbindelse med seneste artsovervågning. De kortlagte mulige levesteder for arten i området er i moderat tilstand. Årsagerne er især få egnede levetræer, at de egnede levetræer ikke er lysstillet, ligesom fremtidspotentialet vurderes dårligt, da der ikke er egnede træer, der kan udgøre levested henover en tidshorison på ca. 25 år.

En række naturtyper og levesteder for arter og fugle, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre naturtyper og levesteder i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for at den planlagte indsats til forbedring af levesteder for eremit ikke vil blive gennemført, hvilket forventes at medføre risiko for at den lokale population vil gå tilbage eller endog helt uddø.

For skovnaturtyperne i området vil en manglende gennemførsel af indsatsprogrammet betyde, at antallet af store træer og mængden af dødt ved ikke vil kunne øges i tilstrækkelig grad til gavn for mange af de truede arter, der er knyttet til disse skovhabitater.

Hvis ikke indsatsprogrammet realiseres risikerer man endvidere, at der ikke opnås mulighed for større naturoplevelser for befolkningen i området. Sekundært kan en positiv indvirkning på befolkningens sundhed mistes.

1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet

I dette afsnit beskrives de øvrige miljøforhold i og udenfor Natura 2000-området, der kan blive væsentligt berørt af Natura 2000-planen.

1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed

Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og den biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen.

Planens indsats om skovnaturtypebevarende drift og pleje, udlægning af arealer til urørt skov samt sikring af egnede levesteder for områdets arter, kan medvirke til at øge mængden af store træer og mængden af dødt ved i skovnaturtyperne. Det kan derved medvirke til at forbedre områdets §3 natur samt forbedre forholdene for en lang række rødlistede og sjældne planter, svampe, insekter

og skovtilknyttede fugle og pattedyr, som f.eks. bilag IV-arterne eremit, stor vandsalamander og springfrø.

Den vedboende bille eremit forekommer i to gamle, hule træer i området. Eremittens forekomst på lokaliteten er helt afhængig af disse værtstræers fortsatte tilstedeværelse samt udviklingen af nye potentielle værtstræer. Planens specifikke indsats om sikring og forbedring af levesteder for eremit kan være med til, at fastholde de nuværende værtstræer som egnede levesteder i området, ligesom tilstedeværelsen af potentielle levetræer fremmes.

1.4.2 Befolkningen

Natura 2000-området er beliggende i Sorø Kommune, der har et indbyggertal på 30.000. Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. Sikring af den eksisterende natur kan have betydning for arealanvendelsen, idet området i forbindelse med gennemførelse af planen, kan blive omfattet af en skovnaturtypebevarende drift og pleje, hvilket kan medføre en ændret drift af arealerne.

Planen indeholder en fortsat og mulig indsats om etablering af urørt skov, hvilket kan medføre en ændret tilgængelighed til områder på visse tidspunkter af året, ligesom færdsel uden for veje og stier med tiden kan blive sværere som følge af væltede træer, mere vådbund og eventuelle hegninger. Indsatsprogrammet vil dog samtidig give befolkningen mulighed for at opleve en mere varieret natur og give mulighed for større naturoplevelser som følge af bedre naturkvalitet i området.

1.4.3 Menneskets sundhed

Natura 2000-området ligger i umiddelbar nærhed af Sorø by. Området udnyttes til rekreative aktiviteter som f.eks. løb, vandring og cykling, som bidrager til menneskets sundhed. Natura 2000-planen har til formål at sikre, at de beskyttede naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus. Dette vil potentielt kunne forbedre områdets værdi for besøgende og hermed dets betydning for menneskers sundhed. Natura 2000-planen vil dog potentielt kunne medføre, at den rekreative udnyttelse af områder udlagt til urørt skov ændrer sig.

Desuden bevirker planens indsatser om at sikre og forbedre områdets naturtyper og arter, at der generelt vil ske en forbedring af områdets biodiversitet og genskabelse af mere robuste økosystemer. Dette kan generelt påvirke menneskets sundhed ved forbedring og genskabelse af økosystemydelse som fx vand, træ, luftrensning, jordbundsdannelse, bestøvning m.m.

1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer

Etablering af naturarealer med hensigtsmæssig hydrologi og urørt skov vil potentielt kunne få betydning for overflade- og grundvand i form af udledning af en lavere mængde næringsstoffer til vandmiljøet. Dermed vil planen bidrage til realisering af vandområdeplanerne, der sigter mod god miljøtilstand i de danske vandområder.

Det vurderes i øvrigt ikke, at realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram vil have nogen væsentlig indflydelse på jordbunden, luftkvaliteten eller de klimatiske faktorer i området.

1.4.5 Materielle goder og kulturarv

Planen vil kunne påvirke kulturarv i form af bl.a. pleje af fortidsminder, og dermed kan planens indsatser potentielt medvirke til at sikre kulturarven. I dette Natura 2000-område findes et par fredede fortidsminder, en langhøj og en møllekanal samt delvis i området et kulturarvsareal af international betydning Sorøholmen (grundlæggelse af Sorø by). Området var i middelalderen bebygget med kloster, der senere blev omdannet til ridderakademi og var grundstenen til Sorø by. Filosofigangen, som er en del af Sorøholmen ligger inden for Natura 2000-området.

1.4.6 Landskab

Området udgøres af et skovområde tæt på Sorø by i den nordlige del af Sorø Sønderskov. Skoven er domineret af løvskov i varierende alder. I den sydlige del af området findes et større areal med den prioriterede skovnaturtype elle- og askeskov (91E0). Desuden er der arealer med bøg på muld (9130) og ege-blandskov (9160). Området er gennemskåret af Flommen - en skoveng, der ikke er inkluderet i Natura 2000-området. Planen vil kunne påvirke landskabet, f.eks. hvis der etableres græsning eller anden drift på områdets terrestriske naturtyper.

1.4.7 Arter

På udpegningsgrundlaget i området findes eremit, der samtidig også er en bilag IV-art. Der findes to øvrige bilag IV-arter i området, stor vandsalamander og springfrø. Derudover findes der truede (rødlistede) planter, svampe og pattedyr i området. Natura 2000-planen vil kunne påvirke forskellige bilag IV-arter, arter på udpegningsgrundlaget, arter som lever i tilstødende områder m.fl., da planen indeholder indsatser til forbedring af habitater og levesteder for arter.

1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater

Hovedparten af Natura 2000-området er omfattet af fredningen "Flommen" fra 1977, der har til hovedformål at bevare landskabet og sikre enge og skovbryn i området. Planens indsatser om en naturtypebevarende drift og pleje samt mulighed for udlægning til urørt skov, kan potentielt bidrage til at opfylde fredningens bestemmelser.

Natura 2000-planen rummer ikke indsatser vedrørende vildtreservater.

1.5 Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er beskrevet i basisanalysen, der danner grundlag for udkast til Natura 2000-planen for området. Planens mål er at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

Trusler mod skovhabitatnatur og -arter:

Skovnaturtypen elle- og askeskov (91E0) er påvirket af afvanding. Fjernelse af hugstmodne træer og dødt ved i skove betyder, at skovene kommer til at rumme relativt få gamle træer og relativt lidt dødt ved, hvilket forringer levesteder for skovtilknyttede arter, herunder bl.a. mange vedboende svampe og biller. Ifølge den seneste artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitatstyper.

Den vedboende bille eremit lever stort set hele sit liv som larve i hulheder i gamle træer, som ofte er over 200 år gamle. Arten er derfor trængt i de danske skove og især i det moderne skovbrug. Skal en bestand af eremitter overleve i et skovområde, skal der være også være en variation i alderen, for at sikre et kontinuert udbud af gamle træer med hulheder. Derudover bevæger billen sig ikke langt (kun ca. 50-100 m) fra det træ, den er opvokset i, hvilket betyder, at arten er meget sårbar over for fældning af eksisterende og potentielle levetræer. Muligheden for at flyve til nye områder i andre skove er derfor også meget begrænset. Eremitten trues i den Nordlige del af Sorø Sønderskov af at der er et meget lavt antal værtstræer, samt at de er ringe lysstillet. Desuden er der på lokaliteten mangel på egnede værtstræer i fremtiden.

Kvælstofdeposition, næringsberigelse og randpåvirkning:

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak kan påvirke næringsfattige naturtyper. Naturtyperne har forskellig sårbarhed over for kvælstofdeposition. Emissionen af ammoniak fra landbruget reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven, som bidrager til at mindske ammoniakudledning fra punktkilder.

Sønaturtypen næringsrig sø i skoven er påvirket af næringsstofbelastning samt tilgroning i bredzonen.

1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området

I dette afsnit redegøres der for, om planen, med dens indsatser, potentielt vurderes at forværre eller afhjælpe ovennævnte trusler.

Planen indeholder indsats om at sikre egnede levesteder for områdets arter samt en specifik indsats om at sikre og forbedre levesteder for eremit. Indsatserne forventes at forbedre tilstanden af levesteder for skovtilknyttede dyr, planter og svampe. Specifikt forventes tilstanden for eremit at forbedres.

For skovnaturtyper, hvor det vurderes nødvendigt af hensyn til bevarelse af skovnaturtyper på udpegningsgrundlaget, sikres en skovnaturtypebevarende drift eller permanent ophør af drift, hvilket også er til gavn for tilknyttede fugle, svampe, insekter og andre arter. Skovnaturtypebevarende drift og pleje samt urørt skov vil bidrage til at stabilisere naturtilstanden og mindske behovet for en vedvarende indsats i skovnaturtyperne og skabe mere struktur i skovene.

Mål for forbedring af vandkvaliteten for områdets næringsrige sø (3150), f.eks. i form af reducere af kvælstof, sikres gennem vandområdeplanlægningen.

1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål

Danmark har tilsluttet sig en række internationale konventioner indeholdende miljøbeskyttelsesmål, hvis indhold i en lang række tilfælde er indarbejdet i lovgivningen. For EU-lovgivningen gælder generelt, at den er implementeret i dansk lovgivning. Danmark har bl.a. ratificeret Ramsarkonventionen og Biodiversitetskonventionen. Biodiversitetskonventionens formål er bl.a. at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares. Formålet med Ramsarkonventionen er at beskytte vådområder med en særlig betydning for fugle. Danmark har udpeget 28 Ramsarområder, der alle indgår i EU's fuglebeskyttelsesområder. Ramsarområderne er dermed en del af det danske Natura 2000-netværk.

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven, lovebekendtgørelse nr.119 af 26. januar 2017 med senere ændringer. Planen vil

sikre, at areal og tilstand af kortlagte naturtyper og levesteder for omfattede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne for tredje planperiode.

1.7 Planens indvirkning på miljøet

Natura 2000-planens indsats vedrører hovedsageligt forbedring af allerede eksisterende og beskyttet natur, idet evt. forbedrede vandforhold for naturarealer og eventuel udtagning af kulstofholdige lavbundslande har en positiv effekt på særligt biodiversitet, men også i forhold til vand- og klimamål.

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021, bilag 4.

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen påvirkning	Redegør for indvirkning
Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	X		Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og den biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. Det vurderes, at den specifikke indsats om at sikre og forbedre levesteder for eremit, vil have en gavnlig effekt på øvrige skovtilknyttede arter området, idet mængden af store træer med hulheder og råd og mængden af dødt ved vil øges. Det vurderes, at planens indsats om skovnaturtypebevarende drift og pleje samt potentiel udlægning af arealer til urørt skov vil være med til at skabe en mere hensigtsmæssig hydrologi, øge mængden af store træer og dødt ved og derved forbedre områdets §3 natur samt forbedre forholdene for en lang række rødlistede og sjældne planter, svampe, insekter og skovtilknyttede fugle og pattedyr samt bilag IV-arterne stor vandsalamander og springfrø, der er registreret i området.
Befolkningen	X		Natura 2000-området ligger i umiddelbar nærhed af Sorø. Områdets bynære beliggenhed betyder, at området benyttes til rekreativ aktivitet. Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. Da planen bidrager til at sikre og forbedre naturgrundlaget og der i

			forbindelse med projektet LIFE Open Woods vil ske en øget formidling af områdets natur og indsatser for naturen, vurderes det at planen forbedrer befolkningens mulighed for større naturoplevelser. Nogle indsatser, som f.eks. skovnaturtypebevarende drift eller udlægning til urørt skov, vil kunne medføre en ændret adgang til dele af området, idet færdsel med tiden kan blive sværere som følge af væltede træer, mere vådbund og eventuelle hegninger. Der er i dag offentlig adgang til hele området, og Natura 2000-planen medfører ikke begrænsninger i forhold til offentlighedens nuværende adgang til området, hvorfor der ikke vurderes at ske begrænsning i muligheden for at besøge og opleve området, som følge af planens vedtagelse.
Menneskers sundhed	X		Natura 2000-området kan udnyttes til rekreative aktiviteter, som bidrager til menneskets sundhed. Der findes således både veje og stier i området. Da området er privatejet er der offentlig adgang til disse veje og stier gennem naturbeskyttelseslovens regler om adgang til skove. Heraf fremgår det, at der er adgang til skovens veje og stier. Med indsats om udlægning af arealer til urørt skov, vurderes adgangen ikke at blive yderligere ændret, da veje og stier i urørt skov skal friholdes for væltede træer mv. Det vurderes desuden, at gennemførelse af planen vil bidrage positivt til menneskers sundhed gennem forbedring af områdets biodiversitet og genskabelse af mere robuste økosystemer.
Jordbund		X	Det vurderes, at planen ikke påvirker jordbundens beskaffenhed idet indsatsprogrammet i planen ikke omfatter tiltag som vil kunne bevirke, at stoffer eller andet materiale vil kunne påvirke jordbunden, ligesom der heller ikke vil blive gravet i området.
Vand	X		Natura 2000-planen rummer ikke indsatskrav for vandkvaliteten, da disse krav fastsættes i vandplanerne. Planen

			vurderes ikke at påvirke vandplanens mål. Det vurderes dog, at etablering af naturarealer med hensigtsmæssig hydrologi og urørt skov potentielt vil kunne få betydning for overflade- og grundvand i form af udledning af en lavere mængde næringsstoffer til vandmiljøet. I N160 findes der arealer med naturtypen elle- og askeskov (91E0), der er afhængig af høj grundvandstand. Dermed vurderes det, at planen vil kunne bidrage til realisering af vandområdeplanerne, der sigter mod god miljøtilstand i de danske vandområder.
Luft		X	Det vurderes, at Natura 2000-planens indsatser ikke vil have indflydelse på luftkvaliteten, da de ikke medfører emission af stoffer til luften.
Klimatiske faktorer		X	Det vurderes, at Natura 2000-planens indsatser ikke vil have indflydelse på klimatiske faktorer.
Materielle goder		X	Det vurderes, at planen ikke påvirker materielle goder negativt, idet realisering af indsatsprogrammet ikke berører ejendomme eller andre værdier for den brede befolkning eller lokalbefolkninger.
Landskab		X	Området udgøres af et skovområde tæt på Sorø by i den nordlige del af Sorø Sønderskov. Skoven er domineret af løvskov i varierende alder. I den sydlige del af området findes et større areal med den prioriterede skovnaturtype elle- og askeskov. Desuden er der arealer med bøg på muld (9130) og ege-blandskov (9160). Området er gennemskåret af Flommen - en skoveng, der ikke er inkluderet i Natura 2000-området. Planens indsats om skovnaturtypebevarende drift og pleje, sikring af levesteder for eremit samt udlægning til urørt skov vil på lang sigt føre til øget mængde af dødt ved, store træer og ændrede hydrologiske forhold, hvilket i delområder vil føre til ændringer i det landskabelige udtryk. Det vurderes dog, at påvirkningen ikke vil være væsentlig, idet hele området

			fortsat vil være skovdækket og landskabet overordnet set derfor ikke ændres.
Kulturarv, herunder kirker, arkitektonisk arv og arkæologisk arv.	X		I Natura 2000-området findes to fredede fortidsminder. Det drejer sig om en langhøj fra stenalderen samt en møllekanal fra 1067. Derudover findes delvis i området et kulturarvsareal af international betydning, Sorøholmen. Området var i middelalderen bebygget med kloster, der senere blev omdannet til ridderakademi og var grundstenen til Sorø by. Filosofigangen, som er en del af Sorøholmen ligger inden for Natura 2000-området. Det vurderes, at planens indsatser potentielt vil sikre kulturarven i området, idet evt. udlægning til urørt skov, vil hindre fremtidige mekaniske påvirkninger af fortidsminderne.
Arter	X		Der henvises til vurdering under Flora, fauna og biologisk mangfoldighed.
Fredninger, Bekendtgørelsesfredninger og vildtreservater	x		Hovedparten af Natura 2000-området er omfattet af fredningen "Flommen" fra 1977, der har til hovedformål at bevare landskabet og sikre enge og skovbryn i området. Planens indsatser om en naturtypebevarende drift og pleje samt mulighed for udlægning til urørt skov, vurderes at bidrage til at opfylde fredningens bestemmelser.
Kumulative effekter	X		Realisering af indsatsprogrammet i planen kan potentielt medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med konkrete projekter. I dette område øges effekten på sikring og forbedring af levesteder for eremit via projektet LIFE Open Woods.

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen Natura 2000-planens retningslinjer. For så vidt angår modstridende naturinteresser henvises til Natura 2000-planens afsnit 3.3. Se i øvrigt afsnit om grundlag for prioriteringer nedenfor.

Planen indeholder en indsats om udlægning af urørt skov. Udlægning af urørt skov i området kan medføre en ændret adgang til områder på visse tidspunkter af året hvor jordbunden vil være vådere, ligesom færdsel kan blive sværere som følge af væltede træer. På private arealer der udlægges til urørt skov vil de generelle adgangsregler som følger af Lov om naturbeskyttelse, fortsat gælde.

1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planerne udarbejdes som følge af habitatdirektivets artikel 6. stk. 1, som fastslår, at medlemsstaterne skal iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket bl.a. kan indebære udarbejdelse af hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne eller integreret i andre udviklingsplaner, relevante retsakter, administrative bestemmelser eller aftaler. I Danmark udarbejdes Natura 2000-planer, som angiver overordnede og konkrete mål for lokaliteterne, indsatsprogram med retningslinjer og evt. mulighed for prioritere mellem forskellige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget ved realisering af indsatsprogrammet.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem frivillige og lokale indsatser. Natura 2000-planen udarbejdes på baggrund af en basisanalyse, der bl.a. præsenterer data, redegør for relevante trusler og naturtilstanden. Natura 2000-planen danner efterfølgende grundlag for udarbejdelsen af en Natura 2000-handleplan. Natura 2000-handleplanen udarbejdes af kommunale og andre ansvarlige myndigheder, og har fokus på de forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Der kan således ikke i forbindelse med Natura 2000-plan foretage en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da Natura 2000-planer ikke fastlægger hvor den konkrete indsats skal gennemføres. Miljøvurderingen er gennemført ud fra tilgængelig viden, bl.a. de oplysninger der fremgår af basisanalysen, udkast til Natura 2000-planen og det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

I de seneste basisanalyser (offentliggjort juni 2020) redegøres der for relevante trusler, og dermed at der fortsat er behov for indsatser for at sikres den nuværende naturtilstand og på sigt opfylde habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivets mål. I tredje planperiode (2022-2027) er der fokus på at sikre mere naturlige processer og naturens robusthed bl.a. i form af sammenhængende arealer, udlæg af urørt skov og udtag af kulstofholdige lavbundslande. Derudover er der fokus på sikring af den eksisterende natur og levesteder bl.a. ved at fortsætte plejen af plejekrævende arealer, bekæmpe invasive arter, afsøge behovet for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og afsøge behovet for fiskeriregulering.

Overvejelserne har ført til, at Natura 2000-planen for N160 Nordlige del af Sorø Sønderskov indeholder en særlig indsats for at sikre og forbedre egnede levesteder for eremit.

Hvor det vurderes nødvendigt af hensyn til bevarelse af skovnaturtyperne sikres en naturtypebevarende drift og pleje til gavn for tilknyttede fugle og arter. Derudover er der mulighed for udlægning af urørt skov i området af hensyn til skovnaturtyperne og tilknyttede arter og fugle.

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype, fugl eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper, fugle eller arter. For området er der foretaget følgende valg:

Prioriteringen af indsatser for naturtyper, fugle og arter beror på kendskab til forekomster, bestande og specifikke behov jf. basisanalysen for Natura 2000-området. Dertil er visse arter og naturtyper på forhånd prioriterede jf. EU's habitatdirektiv da de er af fællesskabsbetydning og har et særligt fokus.

Der er ikke identificeret modstridende naturinteresser i området. Driften af skovnaturtyperne skal dog understøtte eremit-bestandens levevilkår efter bedste faglige viden.

1.10 Overvågning

Resultatet af Natura 2000-indsatsen i forhold til udpegningsgrundlag og naturtilstanden bliver fulgt op på gennem det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden afrapporterer Danmark bevaringsstatus vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen bygger på kortlægningsdata og udgør det nuværende videns grundlag om status for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med Natura 2000-planlægningen. Basisanalysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art, fugl og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

Resume

Strategisk MiljøVurdering for forslag til Natura 2000-plan 2022-2027 for Nordlige del af Sorø Sønderskov (nr. 160). Miljøvurderingen sammenfatter Natura 2000-planforslagets påvirkning af miljøet.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk